

Mozart

Klarinetconcert

Brahms

Strijksextet 2

o.l.v. Gordan Nikolić, viool
Rick Huls, klarinet

vr 3 april
Philharmonie Haarlem
za 4, ma 6 april
Het Concertgebouw

Mozartiaans drieluik

Mozart was de beroemdste componist van zijn tijd en een van de eersten wiens muziek na zijn dood nog steeds overal gespeeld werd. Brahms sprak met groot respect over zijn voorganger en liet zich in zijn muziek meermaals door Mozart inspireren. Maar nog tijdens zijn leven waren er diverse componisten die Mozart naar de kroon staken.

Zweedse Mozart

Een daarvan was de van oorsprong Duitse, maar in Stockholm wonende Joseph Martin Kraus. Vanwege de uitzonderlijke kwaliteit van zijn muziek werd hij bewonderend de 'Zweedse Mozart' genoemd. Niemand minder dan de Zweedse koning Gustav III waardeerde zijn talenten als componist en gaf hem een aanstelling als kapelmeester aan het hof. Een van de werken die hij daar schreef was een tweedelig orkestwerk met de titel *Ouverture*, ook wel aangeduid als *Sinfonia da Chiesa*. En 'Kerksymfonie' is inderdaad goed gekozen. Door zijn plechtstatige karakter kreeg het een plek in de vieringen van Goede Vrijdag in de grote kerk van Stockholm waar het nog tot ver in de 19e eeuw jaarlijks werd uitgevoerd. Toch zijn de noten maar deels van Kraus zelf. De ouverture bestaat voor een groot gedeelte uit een fuga van de Weense componist Johann Albrechtsberger. Kraus bewerkte die en voegde er een langzame introductie aan toe. Deze opening gebruikte hij overigens twee jaar later weer voor de uitvaartplechtigheden van koning Gustav die in maart 1792 door moord om het leven was gekomen.

Hechte vriendschap

Wolfgang Amadeus Mozart en klarinettist Anton Paul Stadler leerden elkaar in 1784 kennen. Mozarts *Serenade in Bes* werd in maart van dat jaar uitgevoerd in het Weense Nationaltheater en Stadler speelde de klarinet-partij. Er ontstond al gauw een hechte vriendschap. Beiden waren lid van een vrijmetselaarsloge in Wenen, maar hielden ook van het goede leven. Regelmatig gingen zij een avond stappen en keerden dan met veel wijn

achter de kiezen huiswaarts. Het waren gelukkig niet alleen de loge en de drank die hen bond. Stadler was een van de grootste klarinettenisten van zijn tijd en werd erom geroemd dat hij zijn klarinet kon laten klinken als een menselijke stem. Stadler bracht Mozart de liefde bij voor zijn instrument en daaraan hebben wij een aantal prachtige composities te danken, zoals het *Kegelstatt Trio* en het *Klarinetkwintet*. Het bekendste is ongetwijfeld het *Klarinetconcert* dat Mozart kort voor zijn dood in oktober 1791 voltooide. Maar het was niet zomaar een klarinet waarvoor Mozart het werk schreef. Stadler had zelf een instrument ontwikkeld dat het midden hield tussen een klarinet en een bassethoorn. Hij noemde het een bassetklarinet. Het is nooit populair geworden en verdween met Stadler weer van het toneel. Het bassetklarinet-concert werd daarom bewerkt zodat het op een gewone klarinet speelbaar was. Maar of Mozart dat zelf gedaan heeft, is onduidelijk. Het oorspronkelijke handschrift is, op een schets van de opening van het eerste deel na, verdwenen. De klarinetversie van het werk is alleen bekend in uitgaven uit het begin van de 19e eeuw. Maar in welke versie de noten ook klinken, de puurheid, maar vooral de mildheid van de muziek, is ongeëvenaard. Zou hij bij het schrijven ervan wellicht zijn levenseinde voorvoeld hebben? Prachtig is de impressie die Mozartkenner Robbins Landon gaf met een citaat van Shakespeare: 'The heart dances, but not for joy'.

Verloren liefde

Mozart was zijn leven lang gelukkig getrouwd met zijn Constanze, al was hij in eerste instantie verliefd geweest op haar zus Aloisia. Het liefdesleven van Brahms was echter minder gelukkig. Als huisvriend van de Schumanns had hij Clara bijgestaan in de verdrietige jaren van Roberts ziekte. Na diens overlijden ontloek de liefde tussen beiden, maar ook deinsden zij ervoor terug. Hun leeftijdsverschil was wel erg groot en het zou voor de jonge Brahms niet gemakkelijk zijn om een gezin met zeven kinderen te onderhouden. Hun leven lang zijn ze wel innig bevriend gebleven. Voor Brahms was de hartstocht echter zo groot dat hij zijn hart nooit meer volledig openstelde voor een andere vrouw, al deed hij meermaals een poging. In 1858 was het Agathe von Siebold die zijn hoofd op hol bracht. Ze was mooi, intelligent en had een prachtige sopraanstem. Samen maakten ze lange wandelingen door de natuur en mijmerden over hun levensgeluk.

Brahms schreef tientallen liederen voor haar die ze samen zongen en speelden. Maar toen vrienden van Brahms hem na enige tijd op het hart drukte dat het onderhand tijd werd voor een verloving, deinsde hij terug. Toen kort daarna zijn *Pianoconcert nr. 1* een groot fiasco werd en hij het liefst in eenzaamheid zijn wonden likte, gedroeg hij zich dubbelzinnig naar haar. 'Ik houd van je, ik moet je weerzien, maar ik kan me niet binden', schreef hij haar wanhopig. Agathe begreep er niets van en korte tijd later was de romance voorbij. Maar vergeten deed Brahms haar nooit. Jaren later, in 1864, dacht hij weer aan haar in een mix van zoete maar ook weemoedige herinneringen. Hij legde die vast in zijn *Strijksextet nr. 2*, een werk waarin vrolijkheid en romantiek, maar ook melancholie doorklinkt. In het eerste deel gebruikt hij zelfs een motief waarbij hij de letters van Agathe's naam in noten had omgezet. Voortdurend strijden in alle delen mineur en majeur om de eerste plaats. Luister alleen al naar het tweede deel, dat weliswaar de titel 'Scherzo' draagt, maar begint in een ingetogen tempo in mineur om halverwege plotseling over te gaan in een uitbundig Hongaars aandoende volksdans. Zo lijken de twee levensmotto's van Brahms, 'frei aber einsam' en 'frei aber froh' in dit sextet vloeiend in elkaar over te lopen. Wat dat betreft zou het Shakespeare-citaat dat Robbins Landon aan Mozarts *Klarinetconcert* toekende, ook prachtig toepasbaar zijn op het *Strijksextet nr. 2* van Brahms.

Tekst: Kees Wisse

Biografieën

Gordan Nikolić, viool/leiding

Sinds 2004 is Gordan Nikolić concertmeester en muzikaal leider van het Nederlands Kamerorkest. Hij behoort al jaren tot de grootste violisten van deze tijd. In 1989 kreeg hij zijn eerste aanstelling als concertmeester bij het Orchestre d'Auvergne. Van 1997 tot en met 2017 bekleedde hij dezelfde functie bij het London Symphony Orchestra. In de loop van de jaren is hij uitgegroeid tot het gezicht van het Nederlands Kamerorkest. Hij staat niet als dirigent voor het orkest, maar voert vanaf de eerste lessenaar de musici aan. Nikolić wordt regelmatig gevraagd als muzikaal leider bij diverse internationale gezelschappen, waaronder het Australian Chamber Orchestra, het Orchestre de Chambre de Genève en het Antwerp Symphony Orchestra. Naast zijn activiteiten als violist en orkestleider is Nikolić professor aan het Royal College of Music en de Guildhall School of Music in Londen en docent aan Codarts Rotterdam. Hij speelt op een Lorenzo Storioni viool uit 1794.

Rick Huls, klarinet

Klarinettist Rick Huls studeerde aan de conservatoria van Arnhem en Amsterdam bij Reinier Hogerheijde en George Pieterse. Tijdens zijn studie won hij diverse prijzen, waaronder de tweede prijs op het Klarinetconcours in Gent en de eerste prijs op het kamermuziekconcours van Colmar. Sinds 2004 is hij eerste klarinettist bij het Nederlands Philharmonisch Orkest. Daarnaast speelt hij ook in andere orkesten en ensembles, zoals het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Koninklijk Concertgebouworkest en het AskolSchönberg Ensemble. Als solist was Rick Huls te horen bij Holland Symfonia en uiteraard ook bij het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Nederlands Kamerorkest. Hij is medeoprichter van het Uriël Ensemble, dat een eigen succesvolle concertserie heeft in de Amsterdamse Amstelkerk. Hij is sinds 2015 hoofdvakdocent aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.



Word Vriend en ontdek meer!

Wij willen dat iedereen van klassieke muziek kan genieten. Met de bijdrage van onze Vrienden is dat mogelijk. Jaarlijks bereiken wij jong en oud op scholen, in de concertzaal en op bijzondere locaties. En voor onze Vrienden doen we graag iets terug. Vrienden reserveren met voorrang hun favoriete plaatsen, zijn welkom bij Vriendenconcerten, nemen een kijkje achter de schermen en blijven op de hoogte van interessante nieuwtjes, aanbiedingen en ontwikkelingen. Vriend bent u al vanaf € 5 per maand. Bekijk alle mogelijkheden online en meld u aan via [orkest.nl/steun](https://www.orkest.nl/steun).



Echte verhalen uit het orkest

In deze podcastserie laten we horen dat musici, dirigenten en zelfs componisten ook maar gewoon mensen zijn. Podcastmaker Botte Jellema gaat met hen in gesprek over liefde, vreemde situaties, het leven en natuurlijk klassieke muziek. Klankcast is te beluisteren in diverse podcast-apps of via [orkest.nl/klankcast](https://www.orkest.nl/klankcast).

Programma

Joseph Martin Kraus (1756 - 1792)

Ouverture in d 'Sinfonia da Chiesa' (1790)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)

Klarinetconcert in A (1791)

Allegro

Adagio

Rondo: Allegro

Pauze

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Strijksextet nr. 2, op. 36 in Bes (1865) *versie voor strijkorkest*

Allegro non troppo

Scherzo (Allegro non troppo)

- Presto giocoso

Poco adagio

Poco allegro

Nederlands Kamerorkest

o.l.v. Gordan Nikolić, viool
Rick Huls, klarinet

vr 3 april 2020, 20.15 u
(einde concert ca. 22.15 u)

Philharmonie Haarlem

za 4 april 2020, 20.15 u

ma 6 april 2020, 20.15 u

(einde concert ca. 22.15 u)

Het Concertgebouw

Extra

Muziekcafé vr 3, ma 6 april,
19.40 u



Bekijk de concerten van seizoen 20-21 nu op [orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Maandag 1 juni begint de losse kaartverkoop voor onze concerten van seizoen 2020-2021. Het belooft een bijzonder seizoen te worden waarin toekomstig chef-dirigent Lorenzo Viotti tweemaal te horen is. Daarnaast keert Hartmut Haenchen terug met Bruckners monumentale *Achtste symfonie*. Tijdens Beethoven 2020 spelen Arthur en Lucas Jussen álle vijf pianoconcerten, in de Passietijd klinkt Bachs *Johannes-Passion* en aan het eind van het seizoen kunt u genieten van de spectaculaire en zelden uitgevoerde *The Planets* van Holst.

Het Concertgebouw

Losse kaarten kunt u bestellen via [orkest.nl](https://www.orkest.nl), bij de kassa van de concertzaal of via de Concertgebouwlijn: 020 671 83 45 (dagelijks 10 - 17 u, lokaal tarief)

